

Tineretul transfrontalier – România-Ungaria
Probleme, oportunități, perspective

DESCRIEREA ORGANIZAȚIILOR

Institutul Intercultural Timișoara **www.intercultural.ro**

Institutul Intercultural Timișoara (I.I.T.) este o organizație non-guvernamentală autonomă, non-profit, cu activitate culturală, civică și științifică, fără scopuri politice, care acceptă și promovează valorile și principiile Consiliului Europei în materie de interculturalitate. Institutul Intercultural Timișoara a fost înființat în 1992, cu sprijinul autorităților locale din Timișoara și al Consiliului Europei. Prin programele și activitățile sale, Institutul Intercultural Timișoara urmărește dezvoltarea dimensiunii interculturale în domeniile educației și culturii. Organizația promovează, de asemenea, climatul de toleranță și comunicare interetnică specific orașului Timișoara și regiunii Banatului.

Institutul Intercultural Timișoara are o rețea stabilă de parteneri în diferite regiuni din România și în multe țări europene. Ea este compusă din instituții, organizații non-guvernamentale și specialiști din mai multe arii de interes. Institutul cooperează cu autoritățile locale, regionale și naționale în domeniile: educațional, cultural, de tineret și al minorităților naționale.

Institutul Intercultural Timișoara are o experiență bogată acumulată pe parcursul ultimului deceniu în domeniile educației civice, tineretului, promovării valorilor și principiilor europene, dialogului intercultural, rolului structurilor neguvernamentale în dezvoltarea comunității, proiectelor de cooperare regională și transfrontalieră.

Dél-Alföldi Regionális Társadalomtudományi Kutatói Egyesület **www.dartke.hu**

Dél-Alföldi Regionális Társadalomtudományi Kutatói Egyesület (DARTKE) este de asemenea o organizație non-guvernamentală, non-profit. Este o organizație sistematic interesată de dezvoltarea tineretului din zona în care activează.

DARTKE a realizat studii pe problematica tineretului maghiar din zona transfrontalieră, a organizat conferințe pe teme interculturale cu participare internațională și face parte din rețele de organizații și instituții de profil din regiune.

DARTKE a colaborat cu Institutul Intercultural Timișoara în mai multe proiecte. Experți de la Institutul Intercultural au fost invitați să țină prelegeri atât la Universitatea din Szeged, cât și la conferința „Youth in Civil Europe”.

MESELE ROTUNDE – CONCEPT

Mesele rotunde în contextul proiectului

În perioada 10 octombrie 2008 – 09 octombrie 2009 Institutul Intercultural Timișoara implementează, în parteneriat cu asociația Dél-Alföldi Regionális Társadalomtudományi Kutatási Egyesület din Szeged, proiectul „RURBAN – Interculturalitatea la sat și la oraș în România și Ungaria”, finanțat de Uniunea Europeană prin Programul de Cooperare Transfrontalieră PHARE România-Ungaria 2006 și de Guvernul României.

Proiectul își propune să dezvolte colaborarea la nivel de tineret în zona transfrontalieră România-Ungaria, prin activități comune ale tinerilor din regiune, care să stimuleze interesul acestora pentru implicarea activă în comunitate, indiferent dacă provin din mediul urban sau din mediul rural.

În cadrul proiectului RURBAN au fost organizate două mese rotunde care au avut ca obiective stimularea dialogului între specialiștii pe probleme de tineret din România și Ungaria – profesori, reprezentanți ai organizațiilor non-guvernamentale care desfășoară proiecte pentru tineri, reprezentanți ai autorităților locale/naționale pentru tineret, sociologi – și de asemenea facilitarea dialogului între specialiști și tinerii înșiși. Fiecare dintre cele două mese rotunde a fost îmbogățită prin prezența unui public tânăr consistent, interesat și dornic de a participa la discuții. Metodologia după care au fost organizate discuțiile a fructificat această curiozitate iar tinerii prezenți au contribuit la conținutul discuțiilor prin întrebări, completări și luări de cuvânt prin care au evidențiat inclusiv propriile experiențe legate de temele discutate.

MESELE ROTUNDE – DETALII TEHNICE

Masa rotundă din România a fost organizată la Timișoara în 26 februarie 2009 iar discuțiile au gravitat în jurul temei „Participarea tinerilor la viața civică din România și Ungaria”, cu accent pe sublinierea situației de fapt și a comparației între realitățile din Ungaria și România, respectiv dintre rural și urban.

Invitați:

- Experți pe probleme de tineret din România
 - Andreea Dobre – coordonator programe, Fundația Județeană pentru Tineret Timiș;
 - Oana Neșțian – coordonator proiecte, Institutul Intercultural Timișoara;
 - Angela Iosif – profesoară, Liceul Teoretic Periam;
 - Daniela Tămaș – institutor, Școala cu clasele I-VIII Izvin.
- Experți pe probleme de tineret din Ungaria
 - Andrea Tajti – director executiv DARTKE, Szeged;
 - Zsolt Peter Füg – consultant asociația Eurotender;
 - Norbert Szücs – coordonator proiecte regionale, DARTKE.

Masa rotundă din Ungaria s-a desfășurat în 26 martie 2009 la Szeged iar discuțiile s-au concentrat pe dezbaterea temei „Implicarea generației tinere în societate”, cu accent pe găsirea de soluții pentru o participare mai activă.

Invitați:

- Experți pe probleme de tineret din Ungaria
 - Pászka Imre, profesor asociat, Universitatea din Szeged, Facultatea de Arte, Departamentul de Sociologie;

- Beata Tornai, coordonator de proiecte, DARTKE, Szeged;
- Magyar Szabolcs, raportor, FSZH MOISZ South Great Plains Region Youth Service Office, Szeged;
- Szilágyi Tamás, reprezentant Eurotender Association.
- Experti pe probleme de tineret din România
 - Alexandra Martin, delegat de tineret al României la ONU;
 - Mihaela Soltesz, consultant, Centrul de Asistență Rurală;
 - Loredana Lungu, coordonator Centru teritorial ANSIT Timișoara.

MESELE ROTUNDE – CONȚINUT

PROBLEME

Tinerii au probleme comune de ambele părți ale frontierei și se pot sprijini reciproc în ceea ce privește implicarea civică în rezolvarea acestor probleme. Invitații la masa rotundă au punctat mai multe elemente care subliniază caracterul acestor probleme, așa cum se desprind ele din experiența profesională a invitaților.

Mulți tineri din regiunea transfrontalieră România-Ungaria (la fel ca și adulții, de altfel) au stereotipuri și prejudecăți. Parțial această situație este cauzată de faptul că nu cunosc alte culturi, valori, medii de viață. Majoritatea activităților pentru tineret se desfășoară în orașele mari și foarte puține în zonele rurale; dar chiar și în mediul urban, foarte mulți tineri nu cunosc oportunitățile și beneficiile la care pot avea acces. Adesea tinerii dezavantajați nu au posibilitatea de a-și exprima nevoile, așteptările, dorințele. De asemenea tinerilor în general le lipsește încrederea în ei și mulți consideră că nu au nici o putere de a aduce o schimbare la nivel politic. În rândul tinerilor lipsește foarte frecvent sentimentul de apartenență la comunitatea în care trăiesc. Iar în foarte multe cazuri aceste probleme sunt susținute și prin absența unor strategii coerente pentru tineret la nivel local.

Motivele de bază pentru neimplicarea activă a tinerilor în comunitățile lor au în vedere, printre altele: bazarea multora dintre activitățile organizațiilor non-guvernamentale pe „ceea ce este la modă”, nu neapărat pe ceea ce este necesar, lipsa unor strategii coerente pentru tineret la nivel local, necunoașterea vreunei limbi străine, lipsa de interes, necunoașterea oportunităților, lipsa unei comunicări deschise între tineri și autorități. Accesul la educație, consultările cu cetățenii, bunăstarea fizică și psihică sunt factori identificați ca importanți pentru o societate în care diversitatea culturală și incluziunea socială au un rol important. O altă condiție ar fi ca nimeni să nu-și considere propria cultură superioară față de restul culturilor.

Atât în România, cât și în Ungaria există multe diferențe între rural și urban în ceea ce privește situația tinerilor și oportunitățile lor de implicare activă în comunitate. Mai ales în Ungaria, sistemul de învățământ foarte centralizat împiedică o dezvoltare propice a școlilor, ceea ce duce la creșterea diferențelor sociale între clase. Cu cât satul este mai mic, cu atât sunt mai reduse și oportunitățile tinerilor de a participa la viața comunității și de a se simți utili și apreciați. Și în România tinerii din mediul rural sunt percepuți adesea ca fiind în inferioritate față de cei din mediul urban. Având în vedere că școlile din mediul rural nu acoperă decât în rare cazuri întreaga perioadă de școlarizare, foarte mulți tineri sunt nevoiți să își continue studiile liceale în mediul urban, unde

întâmpină o serie de probleme de adaptare, chiar și când vine vorba despre integrarea în colectivul clasei de elevi.

Pentru adulți, adesea tinerii reprezintă doar o „fațadă”, un „paravan” care arată frumos și transmite mesaje optimiste. Fie că apar pe afișele campaniilor electorale, fie că sunt elevi premianți sau sportivi excepționali, tinerii sunt considerați un soi de produs reprezentativ al comunității, care se mândrește cu ei însă fără să țină cont de adevăratele lor nevoi. De asemenea, există și percepția opusă, aceea că „tineretul din ziua de azi”, indiferent că este de la oraș sau de la sat, nu mai are valori sănătoase, nu mai urmărește decât profitul material, nu mai are preocupări demne de vârsta lui. Aceștia sunt tinerii „puși la zid” și marginalizați de restul comunității, care alege să nu caute cauzele atitudinilor sau comportamentelor neconforme cu regula și să nu încerce să rezolve problemele.

Toate acestea sunt probleme la care trebuie să se lucreze pe o perioadă mai mare de timp și pe mai multe planuri (<http://ucyvrok.wetpaint.com/>).

OPORTUNITĂȚI, SOLUȚII PENTRU O IMPLICARE MAI ACTIVĂ

Chiar dacă acestea par probleme stufoase și complicate, soluțiile există. Desigur că nu se pot realiza minuni de la o zi la alta și că este uneori dificil să treci de la vorbe la fapte. Dar, așa cum sunt multe comunități unde caracteristica dominantă a tinerilor este pasivitatea, există și numeroase cazuri în care tinerii sunt cei care animă o localitate și o fac să prospere. De asemenea sunt multe exemple de bună practică, proiecte sau strategii prin care tinerii au reușit să se mobilizeze și să devină activi. Aceste exemple sunt de găsit deopotrivă în rural și în urban, în România și în Ungaria.

Uneori în mediul rural implicarea socială a tinerilor are valențe diferite față de mediul urban. Comunitatea fiind mai restrânsă, ea este și mai compactă față de orașele mari. Tinerii sunt mai apropiați de actorii sociali care îi pot sprijini în demersurile lor și chiar îi încurajează să devină membri activi ai comunității. Școala, prin profesori interesați și mobilizatori; autoritățile locale, prin reprezentanți conștienți de potențialul mare de impact al tinerilor în comunitate; familia, în primul rând prin părinți care iau în considerare nevoile copiilor lor – toți acești factori sunt resurse pe care e bine ca tinerii să le atragă de partea lor atunci când au de rezolvat o problemă. Mai ales în mediul urban, la acești actori se adaugă și societatea civilă, prin organizații non-guvernamentale care desfășoară proiecte cu și pentru tineri.

O strategie funcțională de implicare a tinerilor este abordarea personală și crearea unui “spațiu cultural comunitar” încheșat. Este important ca la baza oricărui proiect (fie că este inițiat de tineri, de autorități sau de alți actori) să se afle dorința sinceră de a rezolva probleme reale ale tinerilor și de asemenea este importantă identificarea acelor tineri care să se potrivească activităților desfășurate.

O altă modalitate de a „deschide apetitul” tinerilor pentru participare civică este oportunitatea de a desfășura activități de voluntariat, în special în cadrul unei organizații non-guvernamentale dar nu numai. Voluntariatul conferă în egală măsură un sentiment de apartenență și de responsabilitate pentru acțiunile desfășurate, precum și dobândirea de experiență, de noi competențe și aptitudini (comunicare interpersonală, muncă în grup, respectul pentru munca celuilalt, orientare spre identificarea soluțiilor).

Foarte importantă este și dimensiunea asociativă – un individ nu va avea un impact la fel de mare ca un grup. Din acest punct de vedere, asocierea tinerilor în organizații de un fel sau altul este de natură să sporească șansele de succes ale demersurilor lor. Atât în România, cât și în Ungaria, există, pe lângă organizațiile clasice de tineret (alcătuite cel mai adesea din studenți), Consilii Locale ale Tinerilor – organisme fără personalitate juridică, alcătuite din elevi de liceu, care au un rol consultativ pe lângă Consiliile Locale ale adulților atunci când este vorba de problematica tineretului. Chiar dacă de la teorie la practică este uneori cale lungă, și chiar dacă nici în România și nici în Ungaria nu prea sunt de găsit Consilii Locale ale Tinerilor în mediul rural, existența acestor consilii în sine este un prim pas spre dezvoltarea spiritului civic al liceenilor. Aceste consilii pot fi înființate la inițiativa tinerilor, a autorităților locale sau a societății civile și pot beneficia continuu de sprijinul altor actori (situație ideală), dar este esențial ca tinerii înșiși să formeze o comunitate încheșată și unită care să lucreze împreună pentru rezolvarea problemelor, câștigându-și astfel legitimitatea de a fi consultați pe probleme de tineret.

În România există legi care îi vizează pe tineri (Legea nr. 350/2006), dar în Ungaria acestea lipsesc. În mod ideal, măsura implicării active a tinerilor ar trebui să presupună că ei iau decizii în ceea ce îi privește, își formulează singuri proiectele și le implementează. Una dintre soluțiile pentru a atinge acest deziderat este deja implementată în sistemul universitar maghiar, în care există posibilitatea de a urma cursuri orientate în mod explicit spre munca cu tinerii și de a deveni astfel specialist în probleme de tineret.

O altă oportunitate comună în cele două țări o reprezintă existența unor structuri pentru tineret la nivel județean. Direcțiile Județene pentru Tineret și Fundațiile Județene pentru Tineret sunt astfel de structuri cu rol de coordonare a activității organizațiilor de tineret din județ și cu obiective legate de crearea, implementarea și finanțarea de programe specifice pentru formarea și educarea tinerilor. Acestea reprezintă încă o resursă pe care e bine ca tinerii să o aibă în vedere atunci când demarează un proiect pentru rezolvarea unei probleme, sau chiar și atunci când au o idee bună dar nu știu prea bine cum să o pună în practică.

La nivel de finanțare a unor proiecte de tineret, se desfășoară în ambele țări programul european „Tineret în Acțiune”, care este gestionat în fiecare țară de o Agenție Națională. Acest program oferă o largă paletă de posibilități de finanțare, pentru diferite activități sau proiecte care țin de îndrumarea tinerilor spre participare europeană, implicarea socială a tinerilor și transformarea acestora în cetățeni activi, promovarea respectului pentru diversitate culturală, schimburi de tineret, training-uri de învățare continuă și altele.

De asemenea, în România până de curând exista și Agenția Națională pentru Sprijinirea Inițiativelor Tinerilor (ANSIT) care mai apoi a devenit parte a Ministerului Tineretului și Sportului (MTS). MTS desfășoară programe pentru tineret, programe speciale pentru studenți și este descentralizat (cel puțin teoretic) prin Direcțiile Județene pentru Tineret (www.mts.gov.ro).

CONCLUZII

Chiar dacă probleme există și vor exista întotdeauna pentru tineri, fie ei de la sat sau de la oraș, din Ungaria sau din România, este esențial ca ei să conștientizeze importanța implicării lor active și responsabile pentru rezolvarea acestor probleme. Nimeni altcineva nu o va face în locul lor, sau cel puțin nu o vor face la fel de bine.

Tinerilor nu trebuie să li se spună ce trebuie să facă, ei știu cel mai bine care le sunt nevoile și au cele mai „proaspete” idei prin care să își rezolve problemele. Însă este important ca ei să identifice actorii sociali care îi pot ajuta și de asemenea este important ca acești actori să fie sensibili la problemele tinerilor. Chiar dacă este uneori complicat pentru tineri să formeze o comunitate compactă, chiar dacă uneori se lovesc de indiferența celorlalți, care le minimalizează nevoile, chiar dacă uneori impactul acțiunilor lor este mai mic decât cel așteptat, important este să continue să se implice în rezolvarea problemelor pe care le au, deoarece implicarea activă este sinonimă cu a-și face părerea auzită.

Când vine vorba despre acțiune, câteodată este nevoie de un imbold. Un bun punct de pornire este ideea că oricare dintre problemele identificate pe parcursul acestor două mese rotunde ar putea face obiectul unui proiect iar fiecare din oportunitățile prezentate se poate constitui în resursă pentru realizarea lui.